

J. A. JUNGSMANN, S. J., *De Eredienst van de katholieke Kerk tegen de achtergrond van haar geschiedenis verklaard*. (Uit het Duits vertaald door G. C. Laudy, O. Praem. ; oorspronkelijke titel: *Der Gottesdienst der Kirche*). Roermond-Maaseik, J. J. Romen en Zonen, 1959, XII-403 blz. Prijs: ingenaaid belg. fr. 190,— ; geb. belg. fr. 215,—.

De reïntegratie van de leek in de kerkelijke liturgie is een kwestie, die sedert de laatste wereldoorlog aan de orde van de dag is. Er bestaat thans een levendig streven om de gelovigen te brengen tot het bezielde deelnemen aan de Eucharistie-viering, tot het ontvangen van de sacramenten, tot het beleven van heel de eredienst van de Kerk. De liturgie is geen kaste-voorrecht meer, geen louter clericale aangelegenheid. Ook de leek wordt er in betrokken, niet slechts als toeschouwer, maar als nauw aan de handeling verbonden deelnemer.

Dat daartoe vorming en inwijding nodig is, spreekt vanzelf. Voor de grote massa der gelovigen immers en zelfs voor de priesters waren de zin en de betekenis van vele riten en gebruiken praktisch verloren gegaan. Er bestond echter, bij mijn weten, geen enkel theologisch en historisch verantwoorde inleiding tot het geheel der kerkelijke liturgie. Hierin voorziet het onderhavige werk van de bekende professor Jungmann, dat de huidige liturgie in haar uiterlijke vormgevingen zoekt te verklaren tegen de achtergrond van haar geschiedenis, waardoor het zinvol beleven ervan wederom mogelijk wordt. Tevens blijkt uit de geschiedenis van de eredienst « de betrekkelijkheid van een groot deel van de liturgische vormen, hetgeen voor een juist begrip ten opzichte van de in onze dagen zo actuele liturgische hervorming van eminent belang is » (Voorwoord van de Vertaler).

Het werk van Jungmann laat zich gevoegelijk in twee grote delen onderscheiden: een breed-uitgewerkte algemene inleiding op de kerkelijke eredienst (hfdst. I-V) en een meer bijzondere inleiding op het specifiek liturgisch leven van de Kerk (sacramentele handelingen en gebed) (hfdst. VI-IX).

De algemene inleiding begint met een beschrijvende bepaling van de eredienst der Kerk als eredienst van het volk Gods: « Met liturgie hebben we steeds daar te doen waar de Kerk als het volk Gods zich biddend wendt tot God » (p. 2). Het historisch overzicht van de ontwikkeling der liturgie (hfdst. II) toont welk het erfdeel is geweest van de synagoge en welke invloeden van de heidense cultuur (o. a., taal, alledaagse omgangsvormen en kleding) hebben doorgewerkt in de kerkelijke eredienst. Uit de verdere geschiedenis blijkt eveneens hoe de eredienst eeuwenlang vrijwel de enige vorm van zielzorg was, totdat in de middeleeuwen de westerse liturgie het houvast met het volk verloor en er naar vervangmiddelen werd gezocht om aan de devoties van het volk te voldoen. De hervor-

mingspogingen na Trente slaagden er niet in het volk actief in de eredienst te betrekken. Deze vernieuwing werd pas ingezet door Pius X. In hoofdstuk III wordt een korte verklaring gegeven van de liturgische wetgeving. Daarna toont de Schr. ons de « bouwstenen », waaruit de liturgie in de loop der eeuwen werd samengesteld: de Schriftlezing, de psalmen, de hymnen en kerkliederen, de kerkmuziek, het gebed van gelovigen en priester, de houding tijdens de eredienst. Een speciaal hoofdstuk (V) is gewijd aan het Godshuis en de inrichting ervan: het kerkgebouw, altaar en altaaruitrusting, de liturgische kleding en de zin der christelijke symbolen.

De bijzondere inleiding, ruim twee-derden van gans het werk, legt vanzelfsprekend het hoofddaccent op de sacramentele handelingen (hfdst. VI en VII). Hoofdstuk VI geeft een korte — naar ons gevoel al te korte — historische verklaring van de riten en ceremoniën van de sacramenten van doopsel en vormsel, van de biecht, van de zalving der zieken, van het priesterschap en het huwelijk, terwijl hoofdstuk VII geheel gewijd is aan de H. Mis. Dit is ongetwijfeld het beste en meest waardevolle deel van geheel het werk, gebaseerd op volkomen persoonlijk wetenschappelijk onderzoek, vastgelegd in het bekende *Missarum Sollemnia*. Schr. geeft eerst een overzicht van de geschiedenis der Mis en van haar liturgische vormen. Daarop volgt een gedetailleerde uiteenzetting over de groei van de huidige Voormis (opening en woorddienst) en Offermis (offerande, prelatie, canon en communie). Duidelijk treedt hier overal naar voren welke actieve rol aan het volk Gods dient te worden toegewezen. In hoofdstuk VIII komt het officiële kerkelijke gebed aan de beurt, de kerkelijke getijden, wederom voorafgegaan van een historisch overzicht. Het laatste hoofdstuk (IX) is gewijd aan het kerkelijk jaar, waarin zich het liturgisch leven voltrekt: de paas- en kerstkring, de zondagen na Pinksteren, de feesten der heiligen, de quateremper, de maand en de christelijke week.

Een zaakregister sluit het werk. In de tweede uitgave heeft de Vertaler er in samenwerking met zijn confrater W. de Wolf, O. Praem., een goedgekozen literatuurlijst aan toegevoegd, overzichtelijk geordend volgens het kader der behandelde onderwerpen.

Dit kostbaar compendium van de eredienst der katholieke Kerk is geen handboek van liturgie voor theologiestudenten. Het is bestemd voor een brede lezerskring van priesters, kloosterlingen en leken, die zoeken door te dringen in de geest van de liturgie. Aan het onderwijzend personeel van lagere en middelbare scholen kan het uitstekende diensten bewijzen.

De nederlandse vertaling is keurig verzorgd. Slechts één kleine bemerking: voor de duidelijkheid is het goed de latijnse namen en titels steeds cursief te drukken (zie b. v. blz. 50 en 51). Ook de Uitgever verdient alle lof.

M. J. VAN LEE, O. Praem.